

veći dio osvrta napisao je pok. prof. Jaroslav Šidak (1903—1986) koji je knjizi i dao težište usmjerenosti vežući ga uz povijesni razvoj političkih i kulturnih prilika u banskoj Hrvatskoj kao središnjem segmentu tadašnje složene cjeline hrvatskih pokrajina. Čitavi je rad koncipiran po poglavljima koja sadržajno prate i objašnjavaju zbivanja dužih ili kraćih razdoblja od kraja XVIII. stoljeća pa do uoči revolucije 1848/49. i kronološki su obrađeni svi bitni razvojni tokovi hrvatskih zemalja vezanih uz pojavu preporoda.

U uvodu knjige prikazane su hrvatske zemlje na kraju XVIII. stoljeća: teritorij hrvatskih zemalja, političkih specifičnosti, seobe stanovništva, odnos prema Ugarskoj, političko uređenje, prometnice i školstvo. U I. poglavlju — Hrvatske zemlje u razdoblju od 1790. do 1815. godine — prikazane su hrvatske zemlje od smrti Josipa II. do propasti Mletačke Republike (1790—1797), prilike u hrvatskim zemljama od pada Mlet. Rep. do dolaska Francuza (1797—1805) i hrvatske zemlje u doba francuske vladavine (1805-1815), Dubrovačka Republika od 1790. do propasti 1808. godine, te Hrvatsko-slavonska vojna krajina od 1790. do 1815. godine. U II. poglavlju — Hrvatske zemlje od 1815. do pojave ilirskog pokreta 1835. godine — sadrži prikaz gospodarskih prilika u građanskoj Hrvatskoj i Slavoniji od 1815. do 1835. godine, prikaz franciscijskog apsolutizma i obnovu ustavnosti, te prikaz stanja uoči preporodnog pokreta, zatim prikaz uprave, gospodarske, društvene i političke prilike u Dalmaciji, te administrativno uređenje, političke i narodnosne prilike, prosvjetu i kulturni život u Istri. U III. poglavlju — Hrvatske zemlje od 1835. do 1847. godine — prikazane su ekonomske prilike u sjevernoj Hrvatskoj u navedeno razdoblje, preporodni pokret do stvaranja političkih stranaka, političku borbu u građanskoj Hrvatskoj do zabrane ilirskog imena (1843), preporodni pokret do reforme Hrvatskog sabora 1845., preporodni pokret do konačne pobjede narodnog jezika (1847), prilike u Dalmaciji i Istri od 1835. do 1847. godine.

Na kraju knjige nalazi se prikaz izvora i literature, kronologija zbivanja u povijesti hrvatskog naroda od 1750. do 1848. godine te kazalo imena.

Knjiga »Hrvatski narodni preporod — ilirski pokret« je sintetsko djelo o jednom vrlo zanimljivom razdoblju hrvatske povijesti. Istodobno to je i slika hrvatske historiografije, nazvane po radu prof. Šidaka »Šidakova škola«. Svakako, taj timski rad je značajan historiografski prilog koji će dobro doći svima koje u hrvatskoj povijesti bude zanimalo predilirsko razdoblje i ilirski pokret do konca 1847. godine.

Anđelko Mijatović

HODIMIR SIROTKOVIĆ - LUJO MARGETIĆ: »POVIJEST DRŽAVA I PRAVA NARODA SFR JUGOSLAVIJE«

Zagreb 1988.

Svojedobno je dvotomno djelo akademika Ferde Čulinovića »Državno-pravni razvitak Jugoslavije« (Zagreb, »Školska knjiga«, 1963.) izazvalo veliku pažnju ne samo među studentima prava, kojima je (u prvome redu) bilo namijenjeno, već i među znanstvenim poslenicima širom Jugoslavije, pa i u inozemstvu. Radilo se o tome da do tada takvo sadržajno djelo o nama nismo imali, a prof. dr. F. Čulinović dao je i niz suvremenih tumačenja, što

je uz preglednost sadržaja obje knjige — u znatnoj mjeri pridonijelo općem interesu te je djelo preštampano u dva navrata i dugo ostalo neprikosnoveni znanstveno-udžbenički uzor, iako su se pojavili i drugi, ponešto slični radovi. Ali, vrijeme ide svojim neumitnim tokom, pravna i povijesna znanost i u nas su kročile naprijed krupnim koracima, objavljeno je i niz sadržajno novih radova, s nizom inovacija, tako da se — odjednom Čulinovićevo djelo našlo u situaciji da počne dobivati naznake zastarjelosti, iako mu, naravno, nisu odricane vrijednosti kojim je privlačilo pažnju mnogih čitalaca tijekom proteklih pola stoljeća — sve tamo od 1983. do 1988. godine, do trenutka kada se pojavilo novo djelo — knjiga Hodimira Sirotkovića i Luje Margetića.

Oba autora su danas umirovljeni redovni sveučilišni profesori pravnih fakulteta — dr. Lujo Margetić s onoga u Rijeci, a dr. Hodimir Sirotković s onoga u Zagrebu. I jedan i drugi odavno su ne samo afirmirani sveučilišni nastavnici već i znanstvenici, izvanredni članovi Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Lujo Margetić je priznati stručnjak za srednjovjekovnu a Hodimir Sirotković za novovjekovnu pravnu povijest. Prirodno je, dakle, bilo da upravo njih dvojica sačine i novi udžbenik i novo znanstveno djelo koje će dostojno zamijeniti čuvene dvije knjige (u tri izdanja) akademika prof. dr. Ferde Čulinovića. Tako je L. Margetić autor uvoda i prvoga, a H. Sirotković drugoga, trećeg i četvrtog dijela knjige.

No, počnimo od imena — Čulinović je imenovao svoje izdanje kao djelo o Jugoslaviji, što bi neupućenoga lako moglo zavesti da je govor samo o periodu postojanja te zemlje; međutim, autor je, naravno, bio posegnuo i za prethodnim državnopravnim oblicima, pa i onima koji su na druge načine pridonijeli državnom razvoju Jugoslavije u XX. stoljeću. Riječko-zagrebački autori djelo su, međutim, nazvali: »Povijest država i prava naroda SFR Jugoslavije«, te već taj naslov upućuje na to da nije riječ samo o narodnostima koje su sada u okviru SFRJ, na što su upozorili već i u »Predgovoru« (str. XV). Naravno da je ovakav naslov adekvatniji i stvarnije ukazuje na doprinose koje su oba autora dala ovom knjigom. Knjigu je — također, kao i Čulinovićevu — objavila zagrebačka »Školska knjiga« (1988). To je opsežan tekst (str. 414, ali ima odlomaka složenih i u petitu), s omotnicama na kojima je reproducirana šesnaesta stranica znamenitoga hrvatskog kulturnopovijesnog i pravnopovijesnog spomenika »Vinodolski zakon« od 6. I 1288. godine (naslovna, prva strana), te druga stranica »Dušanova zakonika« iz Skoplja od 21. V 1345. godine (zadnja stranica); ne treba posebno isticati ovo svrsishodno grafičko rješenje koje uokviruje građu unutar korica knjige. Recenzenti su dr. Antun Cvitanić iz Splita, dr. Anto Milušić iz Osijeka i dr. Đorđe Čulić iz Zagreba. Djelo je objavljeno u seriji »Udžbenici Sveučilišta u Rijeci. Manualia Universitatis studiorum Fluminense«, u izdanju »Školske knjige« u Zagrebu. Odmah nakon izlaska u javnost knjiga je dobila veoma visoku nagradu »kao najbolje djelo u oblasti pravnih nauka« za 1988. godinu, što je daje »Službeni list SFRJ« u Beogradu; u odluci se ističe da se radi o djelu koje se »izdiže iznad ostalih, veoma vrednih dela predloženih za nagradu«, jer je riječ o »izvanrednom udžbeniku« koji ima »naučni nivo najboljih udžbenika u historiji hrvatskih i jugoslavenskih univerziteta« (G. M., »Pravna knjiga godine. Visoko jugoslavensko priznanje prof. dr. Hodimiru Sirotkoviću i prof. dr. Luji Margetiću«, Novi list, XLII, 301, Rijeka, 26. XII 1988, str. 9). Knjigu je dobro ocijenila

dnevna znanstvena kritika: »(..) »Zadržali su visok stepen autonomnosti i naučne objektivnosti, kako prilikom izbora tema i dokumenata koje će predstaviti, tako i po načinu na koji ih obrađuju. Imponuje odvažnost sa kojom se pisci upuštaju u raspravljanje problema koje su do sada ovakvi udžbenici na srpskohrvatskom izbegavali. (..) Udžbenik ima sve elemente koji su neophodni da bi se mogao preporučiti kao štivo na pravnim fakultetima Jugoslavije, a naravno kao pouzdan vodič svakome ko je zainteresiran za našu pravnu prošlost. Velika bi šteta bilo da ova knjiga ostane ograničena samo na jedan univerzitetski centar ili na okvire koje omeđuje jedna republika«. (Sima Abramović, »Delo dostojno poštovanja«. Hodimir Sirotković i Lujo Margetić: »Povijest država i prava naroda SFR Jugoslavije«; Školska knjiga«, Zagreb, 1988). Znanstvena časopisna kritika isto tako je pohvalno ocijenila knjigu: »(..). Raspravljaju problematiku autori su logično sistematizirali obuhvaćajući sve elemente državnopravnog razvoja jugoslavenskih naroda. Opći je dojam da je ta problematika vrlo solidno obrađena i da su autori vrlo studiozno proučili opsežnu izvornu građu i literaturu. Sve su njihove analize i sinteze metodološki konkretno izvedene i znanstveno utemeljene. Međutim, oni mjestimično upozoravaju i na mogućnost drugačijih interpretacija ako su pojedini problemi još u raspravljanju. Tekst je vrlo pregledan (..). Knjiga Hodimira Sirotkovića i Luje Margetića solidan je sveučilišni udžbenik, ali i mnogo više od toga. Posebno treba upozoriti na iscrpne popise literature kojima su obuhvaćena doista sva relevantna novija djela za obradu ne samo državnopravne nego i političke problematike. Taj će popis poslužiti znanstvenicima kao putokaz i pomoć u daljnjim proučavanjima, pa i po tome knjiga prelazi okvire fakultetskog udžbenika« (Hrvoje Matković, »Hodimir Sirotković - Lujo Margetić, Povijest država i prava naroda SFR Jugoslavije«. Izd. Školska knjiga, Zagreb 1988, str. 414. Historijski zbornik, XLII, 1, Zagreb 1989, str. 358). Da vidimo o čemu se radi.

Autori sami konstatiraju bitne činjenice o svome radu: »Udžbenik kontinuirano prikazuje državnopravnu prošlost svih jugoslavenskih naroda (ali ne i narodnosti), pa i u onim razdobljima kada pojedini jugoslavenski narodi nisu imali vlastitu državu, već su živjeli u državnopravnim okvirima drugih država. Takav prikaz je nužan radi potpunijeg upoznavanja povijesnog kontinuiteta državnopravnog razvitka naroda, ali i radi boljeg razumijevanja njihovih napora i borbi da se otrgnu iz okvira državnopravnih veza koje su sputavale izgradnju vlastite državnosti, za kojom — povijesnom logikom — teži svaki narod.

Ova knjiga prati i komentira razvitak državnih oblika i pravnih institucija jugoslavenskih naroda od njihovih prvih državnih formacija, a sadržajno završava krajem narodnooslobodilačkog rata i izglasavanjem prvog Ustava FNRJ (31. siječnja 1946.). Kako se vidi iz pregleda sadržaja, u udžbeniku je u skladu s nastavnim planom i programom predmeta, mnogo više prostora dano novijim razdobljima državnopravne povijesti jugoslavenskih naroda. Tako državnopravna povijest stare jugoslavenske države i narodnooslobodilačke borbe zaprema četrdesetak postotaka cijelog sadržaja, budući da je ta tematika veoma važna za razumijevanje naše sadašnje državnopravne i političke stvarnosti.

Zbog ograničenog opsega pisci su nastojali selekcionirati samo bitne činjenice o državnom i pravnom razvitku naših naroda. Prikaz privrednih prilika, koje su nužno utjecale na pravni razvoj, morao je, nažalost, biti izo-

stavlien. To će nastavnici morati dopuniti u svojim predavanjima i na seminarima. Ovaj udžbenik pisan je s pretpostavkom da studenti nisu zabolavili bitne podatke iz naše političke povijesti, koliko se ona danas uči u našim srednjim školama. Ipak uvodno, uz svako poglavlje, kratak je povijesni okvir relevantnih događaja, kao podsjetnik bitnih povijesnih činjenica. Od drugog do četvrtog dijela knjige, poslije uvodnoga povijesnog okvira, slijedi prikaz ustavnog razvitka, pravnog sistema, uloge političkih stranaka u integracijskim tokovima nastanka pojedinih jugoslavenskih nacija, a na kraju svakog poglavlja dani su izabrani izvori i literatura«.

Dr. Lujo Margetić je u »Uvodu« (str. 1—13) najprije ukazao na predmet proučavanja, ističući da okvir prikaza materije ide od najstarijih vremena do danas, tj. da obuhvaća i pravnu povijest Ilira. Zatim, ukazao je na pisanje periodizacije, čija načela zasniva na tipovima proizvodnje, države i prava, te kronološki. Treća cjelina uvoda obuhvaća osvrt na pravopovijesne izvore, počevši od anala, kronika i povijesnih djela, preko zakona, statuta i urbara do isprava (ovdje je priložen i popis izvora te literature). Antički narodi na Balkanu predmet su razmatranja zadnje cjeline (također s popisom literature i izvora).

Prvi dio knjige koji govori o »Nastanku i razvitku srednjovjekovnih država i prava jugoslavenskih naroda« (str. 15—105) obuhvaća također četiri opsežne cjeline. Tu je L. Margetić obradio Slavene na Balkanskom poluotoku u VII. i VIII. st. (njihov dolazak i društveni odnosi, dolazak Hrvata i Srba, te — veoma aktualno pitanje — etnogeneza Albanaca). U ranom srednjem vijeku obuhvaćene su slovenske zemlje, s ukazivanjem na povijesni okvir, na društvenu diferencijaciju, na tzv. slavensku desetinu, te na Slovensko primorje; tu je i Hrvatska, s povijesnim okvirom od IX. do XI. st., organizacijom države, društvenom diferencijacijom, stvarnim i obveznim pravom, te prikazom Istre; Srbija, Duklja i Makedonija čine cjelinu u kojoj je prikazana »Sklavinija« uzduž jadranske obale, interpretirano je djelo Popa Dukljanina, dat uvid u Makedonske. »Sklavinije«, te u Samuilov rad. Razvijeni srednji vijek ovako je interpretiran: Slovenci — povijesni okvir, pokrajine i gradovi, društvena diferencijacija, privatno pravo, Ptujski statut; Hrvati — povijesni okvir, staleško organiziranje Slavonije, gradovi (unutrašnjost, obala), društvena diferencijacija, osnovni pojmovi privatnog prava, osnove krivičnog prava, izvori (statuti, privilegiji, urbari); srpska država — povijesni okvir, karakter vlasti i staleži, osnove pravnog sistema, o nekim važnijim odredbama Dušanovog zakona, statutarno pravo primorskih gradova (Kotor, Budva). U kasnom srednjem vijeku obrađene su slovenske zemlje pod Habsburgovcima, hrvatske zemlje pod Habsburgovcima, Turcima, Mlecima, naše zemlje — Makedonija, Srbija, Crna Gora, Bosna — pod Turcima (s općenitim uvidom u turski sistem vladanja). Svaka od četiri glavne djeline ima zasebne popise izvora i literature.

Hodimir Sirotković je u drugom dijelu, »Državnopravni razvitak jugoslavenskih naroda i zemalja u buržoaskom razdoblju do 1918. godine« (str. 107—211) opisao razvoj srpske države od 1804. do 1918. godine, dajući povijesni okvir, prikaz stvaranja države u prvome srpskom ustanku (organi vlasti, ustavni akti od 1808. i 1811, državnosti Srbije za prvog ustanka), ustavnog razvitka nakon drugoga ustanka (s opisom sretenjskog, turskog, namjesničkog ustava, te ustava iz 1888, 1901. i 1903), najvažnijih zakonskih akata (Karadžorđev zakon, srpski građanski zakonik, građanski

sudski postupak, krivično pravo), političkih stranaka i međunarodnog položaja Srbije u tome periodu. Zatim je opisan razvitak crnogorske države (povijesni okviri postepenog rađanja, kneževina, Nikoljdanski zakoni od 1902. i Ustav od 1905, proglašenje kraljevine, najvažniji zakoni — Stega i Zakonik obšći crnogorski i brdski, Danilov zakonik, Opšti imovinski zakonik) — i njezin međunarodni položaj te prestanak važnosti. Veoma detaljno raščlanjena je treća cjelina koja govori o hrvatskim zemljama u buržoaskom razdoblju od 1848. do 1918. godine. To su obrađeni državno-pravni položaj zemalja, ilirski pokret kao faktor integracije Hrvata (Banska Hrvatska; djelovanje prvoga građanskog Sabora i Banskog vijeća 1848-1849), Bachov apsolutizam i povratak na ustavno vladanje (veliki sabor 1861, Austro-ugarska nagodba), sklapanje Hrvatsko-ugarske nagodbe 1868. i njezine temeljne odrednice, Sabor Hrvatske u nagodbenom razdoblju, Zemaljska vlada Hrvatske i Slavonije, inkorporacija Vojne krajine Banskog Hrvatskoj, Upravna organizacija Hrvatske, sudstvo, prestanak nagodbe. Dalji je predmet Sirotkovićevo razmatranje odnosa političkih stranaka u Banskog Hrvatskoj prema nacionalnom pitanju, razvitak pravnog sistema s popratnim komponentama — rješenje urbarskih odnosa, komasacija, zadruge, uvođenje Općega građanskog zakonika, građanski sudski postupak, krivično pravo, upravna politika, Mažuranićeve sudske i upravne reforme. Poseban okvir čine državno-pravni položaji Dalmacije (u doba Francuza i Austrije, Dalmatinski sabor, nacionalni pokreti i političke stranke) i Rijeke (dekreti Marije Terezije, državno-pravni status prema Hrvatsko-ugarskoj nagodbi, pod Italijom). U okviru poglavlja o slovenskim zemljama dat je povijesni okvir, obrađeni su organi vlasti i političke stranke i pravo; o Bosni i Hercegovini pod austro-ugarskom okupacijom govori se o povijesnom okviru, državno-pravnom položaju u Monarhiji, o organima vlasti, političkim strankama i pravdi, o Makedoniji je riječ o ilindenskom ustanku, balkanskim ratovima i podjeli Makedonije, o koncepcijama VMRO-a, o državno-pravnom statusu, te o pravu. Na kraju cjeline je poglavlje o procesu formiranja jugoslavenskih nacija, pa se daju naznake o naciji kao povijesnoj kategoriji, o bitnim elementima u postanku nacije, o marksističkim teorijama, o procesima nacionalne integracije jugoslavenskih naroda u 19. i 20. stoljeću. Svaka od sedam cjelina ovoga drugog dijela knjige ima svoj popis izvora i literature.

Isti je autor treći dio knjige »Državno-pravni razvitak stare jugoslavenske države 1918—1941«. (str. 213—319) — razdijelio u sedamnaest poglavlja, u kojima je obradio misao ujedinjenja uoči prvoga svjetskog rata, unitarističke i federalističke planove o stvaranju jugoslavenske države za vrijeme prvoga svjetskog rata (Londonski ugovor, Jugoslavenski odbor, odnosi srpske vlade i Jugoslavenskog odbora, Majska deklaracija), stvaranje Države SHS i prvodecembarski akt o ujedinjenju 1918, dat je pregled ustavnopravnog razvitka stare Jugoslavije, osvrt Privremeno narodno predstavništvo, međunarodno priznanje Kraljevine SHS i utvrđivanje njegovih granica, izbori za Konstituantu i donošenje ustava 1921, temeljna načela ustava Kraljevine SHS od 1921 (ustavni položaj vladara, organizacija Narodne skupštine, izvršne vlasti, oblasne i lokalne uprave, te sudstva, odgovornost ministara, građanska prava, socijalno-ekonomske odredbe, ukidanje Vidovdanskog ustava), šestojanuarsku diktaturu (zakoni o kraljevoj vlasti, o zaštiti države, o nazivu i podjeli Kraljevine na upravna područja,

novela Zakona o općinama i oblasnim samoupravama, unifikacija zakona za diktature, karakter diktature), temeljne karakteristike ustava Kraljevine Jugoslavije od 1931. (osnovna načela organizacije državne vlasti, ustavni položaj vladara, kraljevsko namjesništvo, organizacija Narodne skupštine i Senata, organi uprave, sudovi, građanska prava), Banovinu Hrvatsku (sporazum Cvetković-Maček, organizacija), temeljne karakteristike pravnog sistema (proces unifikacije jugoslavenskog prava, pravni partikularizam, šest pravnih područja, građansko i bračno pravo, unificirane grane prava — krivično pravo, radno zakonodavstvo, građanski parnični i vanparnični postupak, zemljišno-knjižno pravo, katastar zemljišta, tapijsko zemljišno-knjižno pravo, katastar zemljišta, tapijsko zemljišno-knjižno pravo agrarni propisi o agrarnoj reformi i o razduženju seljaka). U okviru poglavlja o političkim strankama i njihovim nacionalnim programima govor je o strankama u doba Vidovdanskog ustava (Narodna radikalna, Demokratska, Samostalna demokratska, Zemljoradnička, Jugoslavenska demokratska, Hrvatska seljačka, Hrvatska zajednica, Slovenska Gradska, Jugoslavenska muslimanska organizacija) i u doba Oktroiranog ustava (Jugoslavenska nacionalna stranka, Jugoslavenska radikalna zajednica, Udružena opozicija), te — posebno — o KPJ i nacionalnom pitanju. Dalje su još poglavlja o sindikatima u zaštiti radničkih prava, o političkim i vojnim savezima Kraljevine Jugoslavije i o slomu države (pravopolitičke karakteristike vojnog udara od 27. ožujka 1941, agresija na Jugoslaviju i međunarodno pravo, vojna kapitulacija i njezine pravne posljedice). Tu je i odjeljak o izvorima i literaturi.

Zadnje poglavlje — »Stvaranje nove jugoslavenske države i prava 1941-1945« (str. 322-391) — H. Sirotković je koncipirao u obliku dvanaest cjelina. Prva govori o temeljnim obilježjima narodnooslobodilačke borbe 1941-1945, a druga o ulozi KPJ u NOB-u, zatim je riječ o vojnoj okupaciji i međunarodnom pravu, tako da se govori posebno o svakom okupacionom sistemu zasebno — njemačkome, talijanskom, mađarskom, bugarskom, o onome u Srbiji i Hrvatskoj; posebno je riječ o ratnim zločinima, te partizanskom ratu u Jugoslaviji i međunarodnom pravu; potom je predmet Sirotkovićeva razmatranja razvitak NOO-a, te AVNOJ-a, izgradnja federacije (posebno — razvitak ZAVNOH-a i autonomnih jedinica), razvitak organa pravosuđa (civilni i vojni sudovi, javno tužilaštvo), sporazumi Tito-Šubašić (ustavni položaj Kraljevskog namjesništva, stvaranje zajedničke vlade DFJ i vlada federalnih jedinica, rad Privremene narodne skupštine DFJ, Usta votvorna skupština (izborni zakon, rad, osnovne karakteristike prvog Ustava FNRJ), borba za međunarodno priznanje nove Jugoslavije (pariški mirovni ugovor s Italijom 1947) i proces izgradnje novog jugoslavenskog prava (problem recepcije starog prava, promjene u oblasti privatno-vlasničkih odnosa). I ovaj — zadnji, četvrti dio — ima svoj popis izvora i literature.

Knjiga ima i tumač skraćenica, kazalo imena i stvarno kazalo.

Ovo s pravom nagrađeno djelo ima veoma visoku korist ne samo za studente pravnih fakulteta u SRH, kojima je, u prvom redu, i namijenjeno, te studentima drugih fakulteta, a napose onih koji studiraju povijest. Djelo je to sveobuhvatne naravi, komponirano širokim zamasma vrsnih poznavalaca materije, s dobrim poznavanjem suvremenih metodoloških kretanja u oblasti pedagoškijsko-prosvjetnog obraćanja studentima — čitaocima. Međutim, knjiga ima i niz dijelova koji nisu samo prikaz dosadašnjih sazna-

nja iz ove oblasti pravne prošlosti jugoslavenskih naroda, već i dostignuća iz više znanosti, naročito onih koje su dali povijesni znanstvenici. Lujo Margetić je i inače poznat kao istraživač koji je znatno obogatio naše povijesno i pravno-povijesno znanje iz razdoblja antike i srednjega vijeka (čuvani su njegovi doprinosi na izučavanju Vinodolskog zakona, najpoznatijega kulturno-povijesnog i pravno-povijesnog spomenika Hrvatske), pa je i sada iznio više svojih novih saznanja i razmišljanja o pojedinim zbivanjima, temama i instancijama. Hodimir Sirotković je također poznat po studijama iz pravno-povijesne i povijesne problematike, ali iz novoga doba, tako da je i više njegovih inovacija uvršteno na stranice koautorske knjige (primjer je opsežno poglavlje o vojnoj okupaciji Jugoslavije u II. svjetskom ratu i međunarodnome pravu). Iako je to u prvom redu udžbenik, autori se prema pojedinim do sada važećim stajalištima izražavaju i kritično, sugerirajući i moguća druga rješenja, putove znanstvenih saznanja do kojih se može doći samo iscrpnim istraživačkim postupcima. Pred nama skladno izrasta monumentalna građevina povijesnog razvoja državnih oblika i pravnih institucija, sa svim svojim zanimljivostima ali i otvorenim problemima, na koje će se moći sada — s ovom knjigom — lakše odgovarati. Štoviše — njezin sadržaj daje odgovore i na neka aktualna politička pitanja (samo je pitanje da li je netko nešto ikada naučio iz historije i djela njezinih znanstvenih interpretatora); jer, politička problematika puna je povijesti država i prava svakog naroda i zemlje, pa tako i jugoslavenskih naroda i Jugoslavije općenito. I na kraju: iako su knjigu napisala dva autora, pa ima i određenih različitosti — što su istakli i sami autori — tekst je lako čitljiv, nije strogo historičarski suhoparan pa je i s te strane knjiga prikladna za ruke mnogih.

Petar Strčić

ANTE SEKULIĆ: BAČKI BUNJEVCI I ŠOKCI
Zagreb, 1989, izd. Školska knjiga, 356 str. + ilustracije

Dr. Ante Sekulić, poznati proučavatelj hrvatske kulturne baštine, hrvatsku je historiografiju i povijest posebno zadužio proučavanjem prošlosti bunjevačkih Hrvata. Godine 1986. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti u Zagrebu, kao pedesetu knjigu »Zbornika za narodni život i običaje« objavila je Sekulićev rad »Narodni život i običaji bačkih Bunjevaca«. Budući da je taj rad zasnovan na visokoj znanstvenoj razini i tiskan u relativno maloj nakladi, kako je već uobičajeno s takvim izdanjima za stručnjake, te da bi se to vrlo značajno povijesno djelo približilo široj čitalačkoj publici, posebno onima koji u sebi nose bunjevačke i šokačke korijene, autor je priredio drugo izdanje, dopunivši ga novim podacima i saznanjima, zatim je uvrstio studiju o Šokcima, te drugi kartografski i slikovni materijal.

Knjiga »Bački Bunjevci i Šokci« podijeljena je u više poglavlja u kojima je prikazan povijesni život bunjevačko-šokačkih Hrvata s obje strane današnje jugoslavensko-madžarske granice, njihovo nastojanje oko utvrđi-

FILOZOFSKI FAKULTET ZAGREB - HUMANISTIČKE I DRUŠTVENE ZNANOSTI

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
ИНСТИТУТ ХОРВАТСКОЙ ИСТОРИИ

RADOVI

VOL. 23

ZAGREB

1990.

FILOZOFSKI FAKULTET ZAGREB - HUMANISTIČKE I DRUŠTVENE ZNANOSTI

Izdavač: ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST

UREDNIČKI ODBOR

Branka BOBAN, Zagreb, Mirjana GROSS, Zagreb, Josip LUČIĆ, Zagreb, Marijan MATICKA, Zagreb, Ivan OČAK, Zagreb, Tomislav RAUKAR, Zagreb, Petar STRČIĆ, Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Josip LUČIĆ, Zagreb

Adresa uredništva: Filozofski fakultet Zagreb — Humanističke i društvene znanosti, Zagreb, Krčka ul. 1

Časopis izlazi jednom godišnje

Izdavanje časopisa sufinancira Samoupravna interesna zajednica za znanstveni rad SR Hrvatske - VII.

Rješenjem Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu SR Hrvatske br. 6859/1 od 5. X. 1982. časopis »Radovi« oslobođen je plaćanja poreza na promet proizvoda.

Časopis je registriran u Republičkom komitetu za informacije SR Hrvatske pod br. UP-547/2 — 84 — 1984.